

Література

1. Conservation International. Carbon credits are associated with businesses decarbonizing faster. URL: <https://www.conservation.org/press-releases/2023/10/11/new-research-carbon-credits-are-associated-with-businesses-decarbonizing-faster> (дата звернення: 03.01.2025).
2. Reuters. Comment: How companies can accelerate climate action even as governments falter. URL: <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/comment-how-companies-can-accelerate-climate-action-even-governments-falter-2025-01-06> (дата звернення: 06.01.2025).
3. Time. It's time to scale a credible, high-impact voluntary carbon market. URL: <https://time.com/7022709/time-to-scale-credible-high-impact-voluntary-carbon-market> (дата звернення: 07.01.2025).
4. The Australian. UN carbon markets breakthrough attracts fire. URL: <https://www.theaustralian.com.au/business/un-carbon-markets-breakthrough-attracts-fire/news-story/a5ed52c4d64f4be377717d5112143528> (дата звернення: 09.01.2025).
5. European Parliament. EU Carbon Border Adjustment Mechanism: Implications for Climate and Competitiveness. URL: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI_%282022_%29698889 (дата звернення: 09.01.2025).
6. PwC. Global carbon credit market analysis. URL: <https://www.pwc.com/vn/en/insights-hub/perspective-blog/unlock-carbon-exchange-market.html> (дата звернення: 08.01.2025).
7. FAO. Voluntary Carbon Markets in Agriculture. URL: <https://faolex.fao.org/docs/pdf/IND227223.pdf> (дата звернення: 09.01.2025).
8. A General Assessment of the Role of Agriculture and Forestry in U.S. Carbon Markets. URL: <https://www.usda.gov/sites/default/files/documents/USDA-General-Assessment-of-the-Role-of-Agriculture-and-Forestry-in-US-Carbon-Markets.pdf> (дата звернення: 06.01.2025).

Шевченко М.М.

*кандидат філософських наук, доцент, головний спеціаліст,
Головне управління реагування
на кризові ситуації*

РОЛЬ ІДЕЙ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ, ЕКОНОМІЧНОЇ ТА БЕЗПЕКОВОЇ АНАЛІТИКИ В ЕМПІРИЧНИХ УЗАГАЛЬНЕННЯХ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

У західній та вітчизняній науці [1–4] представлено низку теорій прийняття рішень у сфері національної безпеки, які ґрунтуються на моделях політичної комунікації й національної стійкості. В останніх зосереджується увага на ідеалах, настановах, уявленнях про політику й економіку, безпеку й розвиток, національну стійкість, процесах політичної комунікації й управління.

Отримані результати вивчення наукового дискурсу «політичної комунікації й національної стійкості» дають можливість зробити висновки та надати відповідні рекомендації щодо удосконалення механізму інформаційно-аналітичного забезпечення політики національної безпеки України.

Професор Гарвардського університету Карл Дойч запропонував модель політичної комунікації й управління в рамках кібернетичного підходу. Політика і уряд представлено ним як процес управління й координації зусиль по досягненню визначених цілей на основі використання від'ємного зворотного зв'язку у цій сфері [1, с. 166–174].

Розглядаючи політичну систему як кібернетичну систему, Карл Дойч акцентує увагу на взаємовідношенні чотирьох чинників, що забезпечує уточнення цілей діяльності системи в умовах динамічного зовнішнього середовища: а) інформаційне навантаження на систему. Вказане навантаження репрезентує величину й швидкість зміни цілей діяльності системи по відношенню до пошукової підсистеми даної системи. В політиці інформаційне навантаження

на політичну систему відповідає розміру й масштабам й частоті змін, з яким повинно справитися уряд; б) аперіодичність (запізнення) реакції системи на зміни. Під цим зазвичай розуміють проміжок часу між отриманням інформації відносно стану досягнення визначених цілей діяльності системи і виконанням відповідних дій щодо їх досягнення в умовах динамічного зовнішнього середовища. В політиці це може бути запізнення реагування уряду на нову кризову ситуацію або нове завдання, яке виникло в ході реалізації політики; в) прирощення, тобто сума змін відповідних параметрів функціонування системи в результаті заходів щодо корекції визначених цілей діяльності згаданої системи. В політиці прирощення означає швидкість й суттєвість реагування політичної системи на нові факти, про які стали відомі політичному керівництву. Прикладом може слугувати широкомасштабне й запекле чинення національного спротиву державою у випадку повномасштабної агресії проти неї; г) випередження або запобігання негативним наслідкам недосягнення визначених цілей діяльності системи. Для цього управлінська ланка повинна мати у своєму розпорядженні прогнози щодо можливих тенденцій розвитку кризової ситуації та можливих наслідків прийняття відповідних варіантів управлінських рішень у сфері кризового менеджменту.

Карл Дойч робить такі висновки щодо ефективності політичних систем: а) у ході досягнення визначених цілей діяльності політичної системи успіх завжди зворотно пропорційний інформаційному навантаженню системи й аперіодичності цієї системи; б) до певного моменту шанси на успіх можуть бути пов'язані з величиною прирощення, проте коли рівень прирощень занадто великий, співвідношення стає зворотнім; в) шанси на успіх завжди співвідносяться із «випередженням». Тобто, результативність кризового менеджменту є набагато вищою на початкових етапах розгортання кризових явищ ніж на етапі повномасштабного розгортання кризи або переростання останньої у катастрофу.

Таким чином, уряд діє як кібернетична система: він самостійно приймає рішення на основі інформації про зовнішнє середовище і про свій реальний стан.

На думку дослідника Карла Дойча, задля ефективного функціонування політичної системи мають бути забезпечені такі умови: а) інформація повинна циркулювати по всій політичній системі й водночас повинен бути забезпечений рух інформації від громадян до влади й від влади до громадян (функція політичної комунікації на основі соціального діалогу й соціального партнерства, що притаманне демократичним політичним режимам); б) якість політичних та державно-управлінських рішень, передбачення й проактивне реагування на кризи залежить від релевантності, якості й повноти інформації, від даних, яким володіє відповідна політична система.

2. У вітчизняному науковому дискурсі репрезентовано результати аналізу існуючих і дослідження нових складних систем, у тому числі й систем безпеки: а) забезпечення системної та структурної стійкості складних соціальних систем та їхніх систем безпеки, їх гармонії досягається за допомогою співвідношення між основними показниками, заснованому на правилі «золотої пропорції». Це правило, в свою чергу, передбачає компліментарне поєднання економіка і політика, функцій безпеки і розвитку соціальних систем. Саме за таких умов складні соціальні системи й системи їх безпеки є найбільш ефективними і стійкими, забезпечують максимальну вигоду і безпеку тріади «людина — суспільство — держава» [2, с. 532]; б) життєвий рівень народу, його добробут і безпека на 60–70 % залежить від ефективності управління, а не від наявних у нього природних ресурсів. Водночас, приблизно 2/3 досягнутих результатів й успіхів залежать від системного підходу до управління, що передбачає належний рівень інформаційно-аналітичного забезпечення управління і тільки на 1/3 від інших чинників [2, с. 532]; в) у слабкоструктуризованій та неструктуризованій передкризовій / кризових ситуаціях / кризі у сфері національної безпеки особа, котра приймає рішення, як правило використовує як формальні і неформальні методи, так й досвід та інтуїцію. За таких умов, ефективність прийняття рішень оцінюється з точки зору їх корисності для активізації і підтримки мислення суб'єкта, здатного на підставі аналізу безпекової ситуації, що склалася, інтуїції й досвіду, в умовах дефіциту часу та інформації запропонувати

власну формальну модель, яка б пояснювала структурно-функціональну організацію безпекової ситуації, поточну й перспективну динаміку її розвитку. Саме тому, в рамках дескриптивної та перспективної парадигм аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки повинні розроблятися діагностична та прогностична моделі криз, що загрожують національній безпеці, моделі загроз національній безпеці. Це дозволяє розробити систему заходів реактивного та проактивного реагування на кризи різного характеру, що загрожують національній безпеці та загрози національній безпеці [3]; г) у вітчизняному науковому дискурсі представлено модель інституціональної матриці аналітичної діяльності в системі забезпечення національної безпеки [4, с. 76]. Наразі ціннісно-нормативна, технологічна та організаційна складові інституту моніторингу загроз національній безпеці України частково сформовані. В офіційному дискурсі державного управління національною безпекою України представлено лише методики оцінки рівня загроз економічній та військовій безпеці. Водночас, організаційна складова інституту моніторингу загроз національній безпеці України структурно представлена інформаційно-аналітичними службами міністерств та відомств, що опікуються питаннями забезпечення національної безпеки, а також системою взаємодіючих ситуаційних центрів органів державної влади, яка перебуває на стадії свого формування [4, с. 198]. Є сенс зауважити, що методика оцінки рівня загроз економічній безпеці потребує удосконалення з урахуванням новітніх макроекономічних викликів, реальних і потенційних загроз національній економічній безпеці та динамічній стійкості України, джерелом яких є трансформації безпекового середовища в ході геополітичного протиборства та геоекономічних війн сучасних центрів сили, а також в ході російсько-української війни.

4. Наразі перед вищим керівництвом України стоїть нагальна необхідність удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення політики національної безпеки на основі використання моделей політичної комунікації й стійкості управління національною безпекою, які досить широко використовуються в практиці державного управління національною безпекою у державах-членах НАТО та ЄС [4].

5. З метою удосконалення механізму інформаційно-аналітичного забезпечення політики національної безпеки України пропонуємо впровадити у практику прийняття державно-управлінського рішення: модель політичної комунікації, яку запропонував Карл Дойч; модель динамічної стійкості держави; модель інституціональної матриці аналітичної діяльності в системі забезпечення національної безпеки, діагностичну та прогностичну парадигми аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки. Це, на нашу думку, дозволить гарантувати якість управлінської інформації, й у такий спосіб знизити ймовірність ризиків ухвалення помилкових політичних і державно-управлінських рішень у сфері національної безпеки України.

Література

1. Шварценберг Роже-Жерар. Политическая социология. Часть 1. М., 1992. 180 с.
2. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України: монографія. К.: ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. 592 с.
3. Андреев С.С., Шевченко М.М. Теоретико-методологічні засади інформаційно-аналітичного забезпечення кризового реагування у сфері воєнної безпеки України. *Досвід застосування збройних сил у світових війнах і воєнних конфліктах XX — початку XXI ст.: тенденції та закономірності*: зб. наук. пр. / Кол. авторів; за ред. І.І. Фурмана. К.: ЦП «Компринт», 2023. Вип. 12. С. 309–316.
4. Соколов В.А. Інституалізація аналітичної діяльності в системі забезпечення національної безпеки: зарубіжний та вітчизняний досвід: монографія. К.: НАДУ, 2021. 375 с.